

הפרקליטות הדיחה ראש ממשלה מכהן ללא הצדקה – ככה זה כשאינן פיקוח חיצוני /

פרופ' בועז סנג'רו*

אומרים שהתובע אוזח באמצעים הנוראיים ביותר של השלטון. אכן, לפרקליטות שיקול-דעת רחב מאוד (ומדי) וכוח עצום לקבוע גורלות של אזרחים. על כל גוף אחר שיש לו כוח משמעותי קיים פיקוח חיצוני. אך באשר להסדרת פיקוח חיצוני על הפרקליטות, משום מה טרם נחקק החוק שיסדיר זאת.

כשמוגש כתב-אישום נגד אדם, הדבר צפוי לפגוע בו פגיעות קשות אפילו אם בסופו של דבר יזוכה. אומרים כי עצם ההליך הוא כבר עונש. ההחלטה הגורלית ביותר המתקבלת בפרקליטות היא ההחלטה להעמיד אדם לדין פלילי, וכן ההחלטה אלו עבירות לייחס לו. בעניין זה המצב המשפטי הקיים במדינת ישראל מעניק לפרקליטות שיקול דעת עצום: **ראשית**, משום שהעבירות הקבועות בחוק העונשין – שאותן ירשנו מהמנדט הבריטי על ארץ ישראל ומשום מה טרם החליפה אותן הכנסת בחוק פלילי מודרני – הן רבות מדי, רחבות מדי, מעורפלות מדי ועונשיהן מופרזים. הדבר מאפשר לפרקליטות לייחס כמעט לכל אזרח עבירות פליליות, וכולנו בעצם נתונים לחסדיה. הדבר גם מאפשר לפרקליטות להלך אימים על אלפי נאשמים ולגרומם להם להודות בעבירות המיוחסות להן במסגרת המגונה של "עסקות טיעון" – בין אם עברו את העבירות ובין אם לאו. **שנית**, משום שהחוק מעניק לפרקליטות שיקול-דעת שלא להעמיד לדין לא רק כשאינן ראיות מספיקות, אלא אף כשאינן "עניין לציבור". **שלישית**, משום שבשיטה הקיימת, שבה רוב מכריע של התיקים מסתיימים בעסקות טיעון וכלל לא מבררים את האשמה בבית-המשפט, מוקד הכוח עבר מהשופטים אל התובעים, אשר ברצותם יאריכו וברצותם יקצצו. **רביעית**, משום ששיעור ההרשעות גבוה מאוד – שופטים רבים שכחו זיכוי מהו. **חמישית**, משום שאין פיקוח חיצוני על ההחלטות המתקבלות בפרקליטות.

בעבר כבר קרה שהפרקליטות בחרה להגיש כתב-אישום כנגד שרי משפטים סמוך לאחר מינויים לתפקיד, וגרמה בכך להדחתם. רבים סברו שההחלטות הללו הושפעו מכך שאנשי הפרקליטות לא שמחו מהמינויים החדשים. גם הזיכויים לא החזירו את הגלגל אחורנית. עצם העובדה שקיימות בציבור תחושות כאלה – אפילו אם לא תמיד הן נכונות – מחייבת פיקוח הדוק הרבה יותר על החלטות הפרקליטות.

הפעם הדיחה (בפועל) הפרקליטות ראש ממשלה מכהן, שנבחר על-ידי הציבור

בבחירות דמוקרטיות. בכך השפיעה לא רק על תולדות המשפט הישראלי, אלא על אף ההיסטוריה של מדינת ישראל. האם הייתה לכך הצדקה? מקריאת פסק-הדין מסתמנת התשובה "לא" בלמד רבתי. אולמרט זוכה כמעט מכל העבירות והורשע רק בעבירה "הפרת אמונים", המוגדרת באופן רחב מדי ומעורפל מדי. מייחסים לקצין משטרה בכיר את האמירה שלפיה "כל אדם שניקח וננער אותו – תיפולנה לפחות שתי קרציות". אנשי ציבור בתפקידים בכירים מקבלים אלפי החלטות כל אחד. אם מאוד רוצים למצוא אצל אחד מהם החלטה שעשויה להיכנס להגדרה הרחבה של "הפרת אמונים" – בכוחה של הפרקליטות לעשות זאת.

* פרופ' בועז סנג'רו הוא ראש החטיבה למשפט פלילי ולקרימינולוגיה במרכז האקדמי למשפט ולעסקים (רמת-גן).

ושימו לב לנחישות המופרזת ולבזבוז העצום של כספי הציבור המתוארים בפסק-הדין:
התקיימו בבית-המשפט 157 ישיבות, נרשם פרוטוקול של 19,000 עמודים, נשמעו 102
עדים, ואפילו נשלחו חוקרים לניו-יורק לגביית עדויות. נערכו דיונים ארוכים שלושה ימים
בשבוע. כמה כסף עלה הדבר? כמה הליכים משפטיים נחוצים ניתן היה לממן בכסף זה? או
– טוב מזה – כמה חינוך ניתן היה להקנות?

יהיו מי שיקראו להתפטרותו או להדחתו של פרקליט המדינה משה לדור, בשל שכרון הכוח
שמייחסים לו. לדעתי, הפתרון איננו נקודתי. חייבת להיות מדיניות ברורה ושקופה של
הפרקליטות באשר לכל ההחלטות החשובות המתקבלות בה: העמדה לדין, בקשות מעצר,
חקירות פליליות, עסקות טיעון ועוד. על המדיניות הזו חייב להיות פיקוח חיצוני. דרכים
להתוויית פיקוח כזה פירטתי במאמר שפורסם בכתב-העת "הסניגור", הניתן לצפייה
באינטרנט. פעם נוספת עינינו נשואות אל הכנסת בציפייה לחקיקה.

"גלובס", 11.7.12